

Hvordan opdager jeg, at et barn oplever vold i hjemmet, og hvordan kan jeg hjælpe barnet?

En håndbog til lærere og pædagoger
i skoler og fritidsordninger

Lev uden vold

Udgivet af:

Lev Uden Vold
H.C. Andersens Boulevard 47, 1. tv
1553 København V

Udarbejdet af:

Videnskonsulent Marie Nymand Frederiksen har samlet inputs og gennemskrevet håndbogen. Chef for viden og formidling, Louise Glerup Aner, er overordnet ansvarlig for håndbogen.

Mia Lind Winther (behandlingschef), Carolina Aviña Ortega (psykolog), Gaia Rose Christoffersen (rådgiver), Maja Lindgren (jurist), Mathilde Lykkemark Leth (videnskonsulent) og Shani Hannah Shalom (pressekonsulent) har bidraget med input og kvalificering.

Derudover har Annette Bugge Dias fra Mødrehjælpen, Jens Christian Lund fra Børns Vilkår og Tescha Alexandrovitsch fra Joannahuset leveret tekst til håndbogen.

1 udgave 1 oplag 2023

ISBN 978-87-974571-0-8 (trykt version)

ISBN 978-87-974571-1-5 (online version)

Copyright © 2023 Lev Uden Vold

Gengivelse af uddrag, herunder figurer og tabeller, er tilladt mod tydelig henvisning.

Indhold

Forord	6
Håndbogens indhold	7
Kapitel 1:	
Hvad er vold, og hvordan kan vold mod børn se ud?	8
Fysisk vold	8
Psykisk vold	10
At overvære vold	12
Seksualiseret vold og overgreb	16
Kapitel 2:	
Hvordan opsporer jeg vold i hjemmet?	18
Tegn på vold	19
Hvornår skal jeg reagere på en fornemmelse?	21
Kapitel 3:	
Hvordan kan jeg tale med et barn om vold i hjemmet?	22
Hvorfor er det svært for børn at fortælle om vold i hjemmet?	22
Hvornår skal jeg spørge ind til vold i hjemmet?	23
8 gode råd til din samtale med et barn, som du er bekymret for oplever vold i hjemmet	25
Kapitel 4:	
Den skærpede underretningspligt	26
Hvordan laver jeg en underretning?	27
Hvad sker der, når jeg har lavet en underretning?	29

Kapitel 5:	
Hvordan kan jeg støtte barnet efter en underretning?	32
Hvordan kan jeg støtte barnet i hverdagen?	32
Hvordan kan jeg hjælpe barnet med forløbet i den kommunale forvaltning?	33
Hvad skal jeg være opmærksom på, hvis barnet kommer på krisecenter?	34
Kapitel 6:	
Hvordan håndterer jeg samarbejdet med hjemmet i forbindelse med en underretning?	36
Underretning på baggrund af almen mistrivsel	36
Underretning på baggrund af mistanke eller viden om vold	36
Kapitel 7:	
Hvilke andre muligheder er der for hjælp og støtte?	38
Hvor kan barnet selv opsøge hjælp?	38
Hvor kan du selv få mere råd og vejledning?	42
Litteratur	44

Forord

Flere undersøgelser peger på, at der i hver skoleklasse sidder børn, der bliver udsat for eller overværer vold i hjemmet. Desværre er det langt fra alle disse børn, der får den hjælp, de har behov for. Som lærer eller pædagog er du i mange tilfælde den voksne uden for hjemmet, der er tættest på børnene. Du har derfor en unik mulighed for at opdage tegn på vold i hjemmet og sikre, at også andre bliver opmærksomme på børnene og kan hjælpe dem.

Lev Uden Vold ønsker med denne håndbog at klæde lærere og pædagoger i skoler og fritidsordninger på til at reagere på bekymringer, mistanke eller viden om børn og unge, som oplever vold i hjemmet. Håndbogen er ikke en manual eller facitliste. Men den kan give viden og guidning til konkrete situationer, lærere eller pædagoger kan opleve i hverdagen.

Håndbogen kan også bruges som et afsæt for dialog mellem lærere, pædagoger og ledelse om nuværende praksis, og som redskab til at styrke en fælles faglig praksis og faglige refleksioner.

For at sikre faglig relevans og kvalitet i håndbogen har Lev Uden Vold inviteret en række eksperter og voldsfaglige organisationer, som arbejder med børn og unge, til at bidrage. En stor tak skal lyde til Danmarks Lærerforening, BUPL, Mødrehjælpen, Børns Vilkår, Joanna-huset, Dialog Mod Vold, Bryd Tavsheden, Danner, RED Center, De Anbragtes Vilkår, Mandecentret og LOKK.

Rigtig god læselyst.

Elsebeth Kirk Muff,
direktør i Lev Uden Vold

Håndbogens indhold

Håndbogen er bygget op omkring tre trin til opsporing og håndtering af børn, der oplever vold i hjemmet. For at kunne hjælpe børn, der oplever vold i hjemmet, kræver det, at du bliver opmærksom på de børn, der potentielt selv er udsat for vold eller overværer vold i hjemmet. Hvis du får mistanke eller viden om, at et barn oplever vold i hjemmet, skal du lave en underretning. Herefter er det den forvaltning, som behandler sager om særlig støtte til børn og unge, der har til opgave at undersøge sagen og sørge for, at barnet og barnets familie får den rette støtte og hjælp. Når du har underrettet, skal du forsætte med at støtte barnet i hverdagen og hjælpe til, at barnet oplever en så normal hverdag som muligt.

Alt dette giver håndbogen dig viden om. Håndbogen består af 7 kapitler:

1. Hvad er vold, og hvordan kan vold mod børn se ud?
2. Hvordan opsporer jeg vold i hjemmet?
3. Hvordan kan jeg tale med barnet om vold i hjemmet?
4. Den skærpede underretningspligt
5. Hvordan kan jeg støtte barnet efter en underretning?
6. Hvordan håndterer jeg samarbejdet med hjemmet i forbindelse med en underretning?
7. Hvilke andre muligheder er der for hjælp og støtte?

Håndbogens indhold bygger både på forskningsbaseret viden, på praksiserfaringer om vold mod børn og på den gældende lovgivning på området. Citaterne i håndbogen stammer fra Lev Uden Volds tidligere udgivelse til børn og unge "Mig og min (særlige) rygsæk. – En bog med viden, erfaringer og øvelser til dig, der har oplevet voldsomme konflikter eller vold i familien".

Figur 1: Tre trin til opsporing og håndtering af børn, der oplever vold i hjemmet

Kapitel 1:

Hvad er vold, og hvordan kan vold mod børn se ud?

Når vi i det daglige taler om vold mod børn, er det ofte den fysiske vold, der er i fokus. At børn bliver slået eller på anden måde udsættes for fysisk afstraffelse. Men vold kan tage mange former og fx også komme til udtryk som psykiske eller seksualiserede handlinger og overgreb. Derudover kan børn, der overværer vold mod andre i hjemmet, blive lige så påvirkede, som hvis de selv var udsat for vold. Derfor behandler vi i denne håndbog det at overvære vold som en selvstændig voldsform.

Fælles for voldsformerne er, at de er ødelæggende for eller forhindrer udviklingen af et positivt selvbillede hos barnet og bringer barnets udvikling, trivsel og sundhed i fare. Det er derfor vigtigt, at du som fagperson er opmærksom på de forskellige måder, hvorpå vold kan komme til udtryk, så du er bedre i stand til at genkende faresignaler og ved, hvordan du kan og skal reagere.

I dette kapitel gennemgår vi fire voldsformer 1) fysisk vold, 2) psykisk vold, 3) overværelse af vold, og 4) seksualiseret vold og overgreb. Mens vi med de tre første voldsformer fokuserer på vold i hjemmet eller andre nære relationer, så er definitioner af seksualiseret vold bredere og dækker også over overgreb fra andre voksne, børn eller unge.

Fysisk vold

Fysisk vold er nok den voldsform, som flest tænker på, når de hører ordet vold. Det er aktive handlinger, der skader eller har potentiale til at skade barnet fysisk. Socialstyrelsens definition af fysisk vold

Socialstyrelsens definition af vold mod børn

Uanset typen af vold, der begås mod et barn, så er der tale om en adfærd fra forældrene eller andre omsorgsgivere, som er ødelæggende for eller forhindrer udviklingen af et positivt selvbillede hos barnet. Enhver form for vold bringer barnets udvikling og sundhed i fare.

Socialstyrelsens definition af fysisk vold mod børn

Fysisk vold i nære relationer er en handling eller hændelse, hvor forælderen, den primære omsorgsgiver eller den fagperson eller frivillige, i hvis varetægt barnet er overladt, smerter eller skader barnet og krænker dets integritet fysisk og psykisk. Volden kan komme til udtryk ved handlinger som fx at slå, sparke, ruske, bide, kvæle, skolde, brænde eller forgifte barnet. Volden kan være en intenderet handling eller ske i affekt. Der kan være tale om en enkeltstående handling eller gentagne episoder. Fysisk vold er ødelæggende for, eller forhindrer udviklingen af, et positivt selvbillede hos barnet, og bringer dets udvikling og sundhed i fare.

giver en række eksempler på handlinger, der defineres som fysisk vold.

Siden afskaffelsen af revselsesretten i 1997 har alle former for fysisk afstraffelse af børn været forbudt. Alligevel finder forskellige undersøgelser igen og igen, at der i hver skoleklasse sidder børn, der bliver udsat for fysisk vold i hjemmet.

22 % er indenfor et år udsat for fysisk vold fra forældre

Kilde: Børns Vilkår 2022

Det kan være svært at sige, præcis hvor mange børn der bliver udsat for vold. Undersøgelser, der estimerer omfanget, vil altid være behæftet med en vis usikkerhed. På trods af dette giver de en god indikation på hvor mange børn, der bliver udsat for vold i hjemmet. De forskellige undersøgelser estimerer på hvor mange børn, der har været udsat for vold, varierer. Det skyldes blandt andet, at undersøgelserne har fokus på forskellige aldersgrupper, og

at de anvender forskellige definitioner af vold. Den seneste undersøgelse på området er udgivet af Børns Vilkår i 2022 og estimerer, at omkring 22 % af børn i 8. klasse har været udsat for fysisk vold i hjemmet det seneste år (Børns Vilkår 2022). Det svarer til, at der i en 8. klasse med 28 elever i gennemsnit sidder omkring 6 børn, der har været udsat for fysisk vold i hjemmet i løbet af det seneste år.

” Min mor sagde, at jeg bare kunne opføre mig ordentligt . Og nogle gange blev hun ked af det og vred over, at jeg havde gjort hende så vred, at hun havde slået mig. (Pige, 16 år)

” Far kunne blive ligesom Hulk. Så var himlen helt sort, og man skulle bare skynde sig væk. (Pige, 7 år)

” Min mor har slået mig. Flere gange. Men jeg må ikke sige det til nogen. (Dreng, 7 år)

Fysisk vold i straffeloven

Fysisk vold mod både børn og voksne er strafbart. I straffeloven skelnes mellem voldens grovhed, og strafferammen er som udgangspunkt højere, jo grovere volden vurderes at være. Der skelnes mellem:

- 1) Simpel vold, fx slag med flad hånd og knytnæveslag (knytnæveslag kan efter en konkret vurdering være grov vold, f.eks. knytnæveslag i ansigtet), kast med genstande, der rammer en anden, benspænd, førergreb, bid mv. (§ 244).
- 2) Grov vold, der udøves med våben, fx en kniv eller en tung genstand, eller hvis der er tale om særligt sårbare legemsdele – fx kvælertag, eller hvis der er tale om mishandling (§ 245).
- 3) Vold, hvor den udsatte har været i livsfare eller er omkommet (§ 246).
Straffeloven skelner ikke mellem, om volden er begået mod en voksen eller et barn, men i sager om vold mod børn skal anklagemyndigheden overveje, om det, at der er tale om et barn, gør, at vold, der ellers ville betegnes som 'simpel vold', bør betegnes som 'grov vold'. Dette vil bl.a. være afhængig af barnets alder (Ottosen & Henze-Pedersen 2021).

Psykisk vold

Psykisk vold er den hyppigste voldsform i nære relationer. Psykisk vold har været strafbar siden 2019. Psykisk vold er gentagne handlinger af nedgørende,

ydmygende, krænkende, manipulerende, truende eller isolerende karakter. Handlingerne skal være gentagne og foregå i et mønster, før der er tale om psykisk vold.

Socialstyrelsens definition af psykisk vold mod børn

Psykisk vold i nære relationer er et gentaget mønster af handlinger eller hændelser, hvori forælderen eller den primære omsorgsgiver formidler til barnet, at det fx er værdiløst, mislykket, utilstrækkeligt, uelsket eller uønsket. Psykisk vold kan komme til udtryk gennem verbale og ikke-verbale handlinger, der afviser og nedgør barnet; der udnytter og opfordrer til asocial adfærd; der truer og skræmmer det; eller ved at isolere barnet, så det frarøves muligheden for at få sit behov for samspil med andre opfyldt. Den psykiske vold kan være begået af personer i barnets hjem eller af fagpersoner eller frivillige, i hvis varetægt barnet befinder sig. Psykisk vold er ødelæggende for, eller forhindrer udviklingen af, et positivt selvbillede hos barnet, og bringer dets udvikling og sundhed i fare.

Psykisk vold kan forekomme abstrakt. Nedenfor findes derfor en række konkrete eksempler på handlinger, der hvis de forekommer i et mønster, er eksempler på psykisk vold. Psykisk vold kan dog komme til udtryk på mange måder, så listen er ikke en udtømmende liste over handlinger, der kan defineres som psykisk vold.

Psykisk vold kan udøves af forældre, søskende eller andre nære relationer som fx voksne i en plejefamilie eller på en døgninstitution. I nogle familier kan psykisk vold, i form af negativ social kontrol, udøves mere kollektivt. Det betyder, at volden og kontrollen understøttes af flere familiemedlemmer, netværk eller grupper i lokalsamfundet (Styrelsen for International rekruttering og Integration 2019). Negativ social kontrol hæmmer den enkeltes livsudfoldelse, adfærd, valg og rettigheder og kan komme til udtryk i

Eksempler på psykiske voldshandlinger

- Barnet latterliggøres, nedgøres eller bliver udsat for voldsomme beskyldninger eller usandheder.
- Barnes trues med at blive låst inde.
- Barnet oplever at blive ignoreret i flere dage.
- Barnet trues med, at forældrene vil forlade barnet eller sende det væk som straf.
- Barnet bliver taget som gidsel i forældrenes konflikt.
- Der bliver gjort grin med barnet, når det udtrykker normale følelser, fx kærlighed, vrede eller tristhed.
- Barnet kontrolleres, fx i forhold til, hvem barnet omgås med og hvordan, eller kontrol med barnets mobiltelefon.
- Barnet opfordres til kriminel eller antisocial adfærd.
- Barnet forhindres adgang til at få dækket sine basale behov som fx mad, toilet eller muligheden for at sove.
- Barnet bliver konstant og urimeligt isoleret fra andre og får hermed frataget muligheden for at få dækket sit sociale behov gennem relationer med fx jævnaldrende eller andre voksne.
- Barnet får ødelagt personlige ejendele, fx som en form for afstraffelse (materiel vold).

(Ottosen, Frederiksen, and Henze-Pedersen 2020).

form af kontrol, tvang, trusler, dominerende, social udstødelse, isolering, tvangsægteskab, omskæring og rygtespredning (Regeringen 2016). Negativ social kontrol som begreb bruges oftest i forbindelse med æresrelaterede konflikter, hvor kontrollen skal afværge, at familiens eller netværkets ære krænkes. Negativ social kontrol kan dog også udspringe af andre bagvedliggende motiver end ære (Styrelsen for International rekruttering og Integration 2019).

I nogle tilfælde kan det være vanskeligt at afgrænse voldelige handlinger fra ikke-voldelige handlinger. Det kan være særligt svært at skelne mellem psykisk vold og uhensigtsmæssig opdragelsespraksis (Ottosen et al. 2020). Wolfe og

McIsaacs model fra 2011 illustrerer dette ved at betragte forældrepraksis som et kontinuum, der går fra en konstruktiv forældrepraksis, over uhensigtsmæssig forældrepraksis til følelsesmæssig forsømmelse og psykisk vold.

Hvis du gennem dit arbejde møder børn, der er udsat for negativ social kontrol eller æresrelaterede konflikter, kan du kontakte RED Rådgivning, der kan give specialiseret rådgivning om konkrete sager om børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund, der er udsat for pres, kontrol eller tvang fra familien. Kontakt RED rådgivning for fagpersoner på tlf. 70 27 76 86

Figur 2: Forældrepraksis langs et kontinuum

Kilde: (Wolfe and McIsaac 2011)

Kontinuummet illustrerer, at det kan være svært at sætte en præcis grænse for, hvornår der er tale om vold versus uhensigtsmæssig forældrepraksis.

Hvor mange børn, undersøgelser viser, der udsættes for psykisk vold i hjemmet, afhænger af, hvordan psykisk vold defineres og måles. Den seneste undersøgelse fra Børns Vilkår viser, at omkring 23 % af elever i 8. klasse har oplevet psykisk vold indenfor det seneste år. Psykisk vold er her målt ved at spørge til, om barnet indenfor det seneste år flere gange har oplevet ikke

23 % er indenfor et år udsat for psykisk vold fra forældre

Kilde: Børns Vilkår 2022

Hvis du er i tvivl, kan du ringe anonymt og gratis til Lev Uden Volds nationale hotline på tlf. 1888, hvor der døgnet rundt sidder rådgivere, der kan vende situationen og dine handlemuligheder med dig.

at blive talt til i flere dage, at blive kaldt noget, der gjorde dem kede af det (fx dum, doven, grim), at blive vist, at man ikke er noget værd, at blive truet med at blive smidt ud hjemmefra eller at blive truet med noget andet voldsomt (Børns Vilkår 2022).

At overvære vold

At overvære vold i hjemmet kan være lige så skadeligt for et barn som selv at være udsat for vold (Ottosen et al. 2020). Derfor er det vigtigt, at du som fagperson er opmærksom og reagerer på en bekymring for vold i hjemmet. Selvom barnet ikke direkte er udsat for vold, vil de stadig blive indirekte berørt af volden, og det at

Psykisk vold i straffeloven

Psykisk vold i nære relationer er lige som fysisk vold strafbart. Psykisk vold blev strafbart i 2019, og det er dermed stadig en relativ ny paragraf i straffeloven. Selvom psykisk vold er strafbar, kan der dog være situationer eller handlinger, der kan defineres som psykisk vold, men som ikke ville kunne straffes som psykisk vold. Straffelovens § 243 lyder "Den, som tilhører, eller er nært knyttet til, en andens husstand eller tidligere har haft en sådan tilknytning til husstanden, og som gentagne gange over en periode udsætter den anden for groft nedværdigende, forulempende eller krænkende adfærd, der er egnet til utilbørligt at styre den anden, straffes for psykisk vold med bøde eller fængsel indtil 3 år".

Socialstyrelsens definition af at overvære vold i hjemmet

At overvære vold er, når et barn ser, hører, mærker eller på anden måde oplever, at en forælder eller en anden primær omsorgsgiver udøver fysisk eller psykisk vold mod den anden forælder eller søskende. At overvære vold kan også være, når et barn latent oplever optræk til fysisk eller psykisk vold eller eftervirkningerne af voldsepisoden. At overvære vold er ødelæggende for, eller forhindrer udviklingen af, et positivt selvbillede hos barnet og bringer dets udvikling og sundhed i fare.

overvære vold kan have stor betydning for barnets trivsel og udvikling.

Selv når børn ikke er direkte vidne til volden, kan de være opmærksomme på, at volden forekommer. Det kan fx være, hvis de kan høre, hvad der sker, eller at de efterfølgende får fortalt, hvad der er sket, eller de observerer enten fysiske eller psykiske tegn hos den, der har været udsat for vold. En dansk undersøgelse, der har undersøgt børn på krisecentre, viser, at størstedelen af børnene havde oplevet hændelser med vold (Ottosen et al. 2020).

En dansk undersøgelse estimerer på baggrund af en spørgeskemaundersøgelse

blandt børn, at 4 % har oplevet vold mellem deres forældre indenfor det seneste år. 10 % af børnene har overværet forældrenes fysiske vold mod søskende. Overværelse af vold mellem forældre er i undersøgelsen defineret ved, at børnene har oplevet en af disse situationer: "De har slået eller sparket hinanden", "De har truet hinanden med knive eller våben" eller "De har gjort noget andet voldsomt". Børnene er hermed ikke blevet spurgt specifikt til andre former for fysisk eller psykisk vold som fx råb, skub eller nedgørende tale, og man kan derfor forestille sig, at tallet ville have været endnu større, hvis der var blevet spurgt til flere typer af handlinger (Oldrup et al. 2016).

Straffeloven om at overvære vold

Som det er lige nu, er der i Danmark ikke nogen særlig bestemmelse i straffeloven, der omhandler børn, der overværer vold i hjemmet. Men i 2018 meddelte Rigsadvokaten, at børns overværelse af vold af anklagemyndigheden skal opfattes som en skærpende omstændighed, når der afgives straf (Ottosen et al. 2020). Desuden vil overværelse af vold på baggrund af en konkret vurdering kunne høre ind under straffelovens § 243 om psykisk vold, da overværelsen af vold kan anskues som en form for krænkende adfærd.

4 % har indenfor et år overværet vold mellem deres forældre

Kilde: Oldrup et al. 2016

10 % har indenfor et år overværet deres forældre udøve vold mod søskende

Kilde: Oldrup et. Al. 2016

Jeg har set min far slå min mor. Han sagde undskyld bagefter. Min mor sagde, at det var okay, men jeg tror ikke, hun mente det. (Dreng, 11 år)

Jeg skulle være glad for, at jeg var den, far godt kunne lide, for han slog ikke mig. Men det var svært, for jeg var ked af, at det gik ud over min mor og mine søskende. (Dreng, 9 år)

Når mor og far råbte højt og slog, gemte jeg mig under sengen. Jeg skulle selv komme ud igen. Men far var rigtig sød, når det bare var os to, og vi var på fisketur. Det savner jeg.

(Dreng, 12 år)

Jeg tror ikke, min mor ved, hvor meget jeg hører. Hun går altid væk, når min far ringer, og de skændes, men jeg hører det alligevel. Ligesom dengang vi stadig boede sammen, og de sloges om aftenen, så troede de, jeg sov, og jeg lod som ingenting, fordi jeg ikke havde lyst til at tale om det, og fordi jeg ikke ville gøre dem kede af det eller måske vrede igen. (Dreng, 9 år)

Jeg har sagt til min mor og far, at jeg altså godt kan forstå, hvad de siger, når de skændes på engelsk, og at jeg godt ved, de skændes. Selvom de prøver at gå væk fra min lillesøster og mig. De skal ikke tro, vi ikke ved det, for vi mærker det lige med det samme. (Pige, 16 år)

Seksualiseret vold og overgreb

Størstedelen af danske undersøgelser om seksuelle overgreb mod børn ser ikke afgrænset på overgreb i hjemmet, men undersøger alle seksuelle overgreb mod børn, uanset hvem der begår overgrebet. Socialstyrelsens definition af seksuelle overgreb mod børn og unge bygger ligeledes på, at den, der begår overgrebet, både kan være en nær relation, en anden type voksen eller et andet barn eller ung.

Socialstyrelsens definition af seksuelt overgreb mod børn og unge

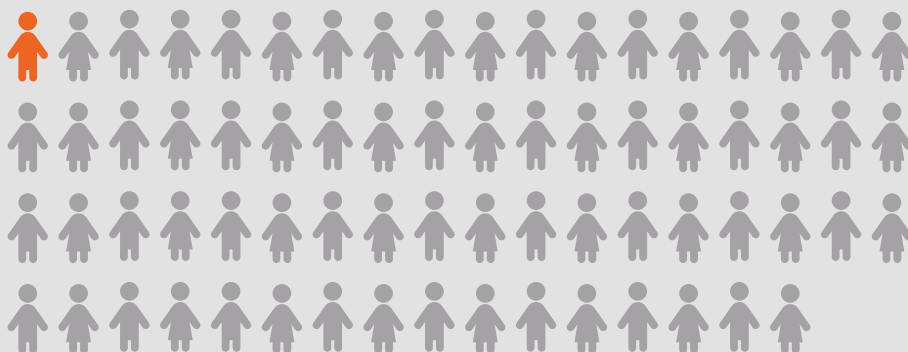
Et seksuelt overgreb er en handling rettet mod et barn, hvor en voksen, et andet barn eller en ung i kraft af magt, ansvar eller ved at have opnået en tillidsfuld relation udnytter barnet til at indgå i seksuelle aktiviteter.

Seksuelle overgreb skader barnet og bringer dets udvikling og sundhed i fare. Desuden skades barnets evne til at indgå tillidsfuldt i relationer og danne et positivt selvbillede.

SFI (nu VIVE) har i 2016 lavet en undersøgelse, hvor de gennem spørgeskemaer har spurgt til, om børn i 8. klasse har været udsat for en række forskellige handlinger, der kan defineres som vold eller seksuelle overgreb. Her svarer 20 % af de unge, at de på et tidspunkt i deres liv har været udsat for enten blottelse, berøringer eller samleje, uden de selv ønskede det. En højere andel af pigerne (25 %) end af drengene (15 %) angiver, at de har været udsat for en eller flere af disse handlinger. I størstedelen af tilfældene angives det at være en jævnaldrende, der har begået krænkelser (Oldrup, Nygaard Christoffersen, et al. 2016; Ottosen et al. 2020).

I denne håndbog fokuserer vi på den seksualiserede vold, der udøves i hjemmet eller af andre omsorgspersoner, der har barnet i sin varetægt. Størstedelen af seksuelle overgreb begås af jævnaldrende, men undersøgelsen viser også, at 1,4 % har oplevet mindst én uønsket seksuel hændelse fra et familiemedlem på et tidspunkt i livet. Det gælder for 0,5 % af drengene og 2,2 % af pigerne (Oldrup, Christoffersen, et al. 2016; Ottosen and Henze-Pedersen 2021).

1,4 % har i løbet af barndommen været udsat for seksualiseret vold fra et familiemedlem

Kilde: Oldrup et. Al. 2016

Seksualiseret vold og overgreb i straffeloven

I lovgivningen skelnes mellem, om den, der begår overgreb, er et familiemedlem eller en anden person. Er der tale om et familiemedlem i "nedstigende linje" eller en søskende straffes efter straffelovens § 210. Er der tale om andre gerningspersoner, er det i stedet straffelovens kapitel 24.

Ved samleje med et barn under 12 år straffes for voldtægt efter straffelovens § 216, stk. 2. Er barnet under 15 år og gerningspersonen over 22 straffes ligeledes for voldtægt efter § 216, stk. 2. Er der tale om en undervisnings- eller opdragelsessituation eller et stedbarn eller plejebarn, straffes samleje med børn under 18 år efter straffelovens § 223. Bestemmelserne gør sig ligeledes gældende, hvis der er tale om et andet seksuelt forhold end samleje (straffeloven § 225).

Handlinger såsom blottelse, beføling mv., som krænker blufærdigheden straffes efter straffelovens § 232 med en udvidet strafferamme, hvis der er tale om et barn under 15 år. Desuden kan optagelse af overgreb på børn under 18 år (pornografisk materiale) straffes efter § 226, ligesom udbredelse og besiddelse af sådan materiale kan straffes efter § 235.

Kapitel 2: Hvordan opsporer jeg vold i hjemmet?

Uanset hvilken voldsform barnet bliver udsat for eller overværer, skaber det en utryghed i hjemmet og hos barnet. Utrygheden har konsekvenser for barnets udvikling og trivsel, og konsekvenserne kan være vidtgående, langvarige og sætte spor ind i voksenlivet. Derfor er det vigtigt, at nogen bliver opmærksomme på, hvad der foregår i hjemmet, og er med til at sikre, at børnene får den rette hjælp.

” Det hele ser så godt ud udefra, men træder du ind ad døren, ser vores virkelighed helt anderledes ud.

(Pige 14 år)

Som lærer eller pædagog kan du blive opmærksom på mistrivsel hos et barn, som du skal reagere på. Du har ikke altid en konkret og sikker viden om, hvad der sker i hjemmet, og du kan være i tvivl om, hvorvidt et barn udsættes for eller overværer vold, fordi tegnene på at et barn har været udsat for vold i hjemmet ofte er diffuse og flertydige. Tvivlen er derfor et vilkår, men det er vigtigt, at tvivlen ikke

bliver en barriere for at handle. Arbejdet med opsporing må derfor bygge på:

- Faglig viden om mulige tegn og konsekvenser af vold, som forstås i relation til den konkrete kontekst, som barnet befinder sig i.
- Faglig åbenhed, hvor du ikke for tidligt enten afviser eller fastholder, at et barns mistrivsel skyldes vold i hjemmet. En faglig åben tilgang tager afsæt i, at vold i hjemmet kan være én blandt flere mulige forklaringer, der er i spil, når man skal vurdere et barns mistrivsel.
- Faglig dialog, hvor du drøfter og undersøger din bekymring med din leder, kolleger og samarbejdspartnere, og eventuelt med børnene eller forældrene selv.
- Viden om handlemuligheder og handlepligt ved mistanke om vold i hjemmet.

Tvivl er dermed et grundvilkår i arbejdet med bekymring og mistanke om vold, og den kan være både konstruktiv og professionel. Du bør ikke stå alene med din tvivl og bekymring, da dialog og åbenhed kan være med til at sætte en professionel ramme for tvivlen (Socialstyrelsen, 2022).

Det er en specialopgave at afdække, om et barn reelt er udsat for vold i hjemmet. Din opgave som lærer eller pædagog er at vurdere din bekymring sammen med din leder og kolleger, og at underrette, hvis du har mistanke eller konkret viden om, at et barn oplever vold eller overgreb.

Tegn på vold

Der kan være lige så mange tegn på, at et barn oplever vold i hjemmet, som der er børn. Det er derfor ikke muligt at komme med en udtømmende liste over tegn. Alligevel kan eksempler på, hvordan børn kan reagere, skærpe din opmærksomhed på børn, der oplever vold i hjemmet. I dette afsnit er oplistet en række tegn på, at børn oplever vold i hjemmet. Mange af tegnene kan dog også være tegn på mistrivsel af andre årsager.

Psykiske og adfærdsmæssige tegn

Børns adfærd i skole eller fritidsordning kan give

indikationer på, at de oplever vold i hjemmet. De kan være præget af tvivl om egne færdigheder og udvise lavt selvværd. De kan have vanskeligt ved at træffe beslutninger og være udfordret i gruppearbejde og ved fremlæggelser. De kan virke ukoncentrerede og have svært ved at holde fokus og indoptage læring, fordi hjernen er i alarmberedskab. Hvis et barn er i forhøjet alarmberedskab, kan det også komme til udtryk som en overreaktion på almindelige krav, grænser, stemninger og konflikter, eller ved at barnet farer sammen ved pludselige bevægelser og lyde. Andre børn kan modsat fremstå nærmest for 'overtilpassede' eller 'oversamarbejdende', fx ved at være meget velforberejede og præstere i skolen, undlade diskussion og ikke opsøge hjælp, hvis de har problemer. Det kan være et forsøg på at undgå ubehagelige situationer eller konflikter, som minder dem om vold, eller som kan føre til, at deres forældre eller omsorgspersoner bliver kontaktet. Andre børn kan virke fjerne, indadvendte og være følelsesmæssigt eller mentalt distancerede, ligesom de kan søge tilflugt i en fantasiverden. Nogle børn kan også ændre udsagn, alt efter om det er mor eller far, der er til stede.

Den måde, børn interagerer med andre børn og voksne i dagligdagen, kan

ligeledes give indikationer på, at de oplever vold i hjemmet. Det kan være børn, der trækker sig fra andre og gerne vil være for sig selv. Nogle børn kan også have svært ved at løsrive sig fra deres forældre, fordi de er bekymrede for, at der sker noget med dem selv, deres søskende eller deres forældre. De kan have svært ved at håndtere konflikter med både voksne og andre børn, fordi de let føler sig truede og provokerede. Nogle børn kan udvise udadreagerende adfærd og selv gøre brug af vold. De kan også have en generel mistillid til voksne, fordi de har oplevet, at de voksne omkring dem ikke har været i stand til at beskytte dem. Det kan komme til udtryk ved, at de kan virke vagtsomme over for lærere og pædagoger.

Børn, der har været udsat for seksualiseret vold og overgreb, kan yderligere udvise en seksualiseret adfærd, der ikke svarer til deres alder eller deres udviklingsniveau – fx seksualiseret sprogbrug eller en udsædvanlig viden om og interesse i seksualitet. Der kan også være børn, der illustrerer overgreb gennem leg med dukker eller i deres samspil med legekammeraterne, eller som selv agerer grænseoverskridende overfor jævnaldrende eller voksne. Nogle børn kan desuden udvise reservation over for en bestemt person, fx ved deltagelse i aktiviteter med vedkommende, eller have stærke følelser omkring deres egne kropslige grænser.

Fysiske og psykosomatiske tegn

Fysiske mærker på kroppen kan være tegn på, at børn er udsat for fysisk vold. Det er fx blå mærker, bidemærker, brandmærker eller sår på kroppen.

Blå mærker opstår gerne på de dele af kroppen, hvor huden er tæt på knogler, fx knæ, albuer og skinnedebene, mens det er sjældnere, at blå mærker opstår på overkroppen, overarme, lår, bagdel,

” Jeg tænker rigtig meget på, hvad der er galt med mig. Jeg er slet ikke som de andre i min klasse. Jeg er alt for alvorlig og stille. Selvom jeg er ked af, at jeg ikke har nogen at snakke med, så ved jeg faktisk heller ikke, hvad jeg skulle snakke med dem om. For det er, som om vi lever i hver vores verden. (Pige, 15 år)

” Det er, som om mit hoved er fyldt med antenner, og jeg opfatter alting, fordi jeg hele tiden prøver at forudse, hvornår der mon kommer et nyt skænderi. (Pige, 16 år)

” Jeg prøver virkelig ikke at tænke på de gange, min mor og far har været oppe og slås, men nogle gange fylder tankerne alligevel alt for meget. (Dreng, 12 år)

kønsorganer, nakke, kinder og ører (Ottosen and Henze-Pedersen 2021). Mærker og skader alle steder på kroppen kan være opstået som følge af naturlige uheld, men generelt er det værd at være opmærksom, hvis barnet eller dets forældre eller omsorgspersoner giver manglende, utilstrækkelig eller usandsynlig forklaring på barnets fysiske skader, eller hvis barnet gentagne gange kommer til skade. Fysiske mærker såsom snitsår, stik- eller brandmærker kan også være tegn på selvskadende adfærd, der

ligeledes kan være et tegn på alvorlig mistrivsel, fx udløst af vold.

Størstedelen af børn, der har været udsat for seksuelle overgreb, har ikke fysiske tegn på, at overgrebene har fundet sted, og de fleste af tegnene kræver, at barnet undersøges efter overgrebene af fx en læge eller en sygeplejerske. Det vil derfor være yderst sjældent, at du som lærer eller pædagog får mistanke om seksuelle overgreb på baggrund af fysiske mærker (Ottosen and Henze-Pedersen 2021).

Udover mærker på kroppen kan børn, der oplever vold i hjemmet, udvise psykosomatiske symptomer, fx ondt i hovedet eller maven, svimmelhed eller hjertebanken. Der kan også være børn, der oplever søvnproblemer eller spiseforstyrrelser.

Hvornår skal jeg reagere på en fornemmelse?

Det kan være svært at vide, hvornår man skal reagere på en fornemmelse eller bekymring for vold i hjemmet. Vurderingen bør bero på en faglig dialog med dine kollegaer og din leder. Hvordan du skal reagere, afhænger af graden af viden. Der kan skelnes mellem tre grader af viden: Bekymring, mistanke og konkret viden (Københavns Kommune, 2022).

Bekymring:

Ved bekymring har du ikke konkret viden om specifikke handlinger i hjemmet. Bekymringen kan fx være baseret på måden, forældrene møder dig, hinanden eller barnet på. Det kan også være ud fra måden, hvorpå barnet interagerer med andre, eller den måde barnet agerer i dagligdagen. I nogle tilfælde kan det også give anledning til en bekymring, hvis du eller dine kolleger i skolen eller fritidsordningen ikke har viden om det hjem, som barnet kommer fra. Bekymringen skal i første omgang føre til skærpet observation af barnet samt drøftelse med kollegaer eller nærmeste leder og evt. en samtale med forældre, omsorgspersoner eller barnet selv, hvor bekymringen enten afkræftes eller forstærkes.

Mistanke:

Mistanke forstås som mere end en bekymring. Mistanken kan fx handle om, at barnet viser tegn på at have været udsat for vold eller overgreb, eller at barnet kommer med bekymrende udsagn. Det kan fx være på baggrund af jeres observation af barnet, barnets egne udsagn eller oplysninger, I har fået. Har du mistanke om, at et barn udsættes for vold i hjemmet, skal du drøfte det med nærmeste leder, og der skal sendes en underretning til den forvaltning, der behandler sager om særlig støtte til børn og unge.

Konkret viden:

Her er der tale om, at du har konkret viden om voldelige handlinger, som har fundet sted i barnets hjem. Denne viden kan komme fra udsagn fra barnet, fra voldsudøveren eller fra vidner. Konkret viden skal drøftes med nærmeste leder, og der skal sendes en underretning til den forvaltning, der behandler sager om særlig støtte til børn og unge.

Stå aldrig alene med opgaven

Sørg for at få din leders opbakning til, hvordan I skal gå videre med sagen, og drøft med den sagsbehandler, der er tilknyttet sagen, hvordan I kan tale med barnet og forældrene om baggrunden for underretningen og om det fremtidige forløb.

Kapitel 3: Hvordan kan jeg tale med et barn om vold i hjemmet?

Ofte fortæller børn det ikke til andre, hvis de er udsat for vold i hjemmet. En undersøgelse fra 2016 viser, at under halvdelen (43 %) af de unge, der havde været udsat for eller overværet vold i hjemmet, havde talt med andre om deres oplevelser. Når de havde fortalt om deres oplevelser, var det oftest (69 %) til en ven, mens 16 % af de unge, der havde fortalt om volden, havde fortalt om deres oplevelser til en voksen i deres skole eller klub. Et lignende billede gør sig gældende for unge, der har været udsat for seksuelle krænkelser fra voksne eller familiemedlemmer (Oldrup, Nygaard Christoffersen, et al. 2016).

” Der er ikke rigtig nogen, der ved, hvor meget dårligt, der er sket i mit liv. Jeg ved ikke, hvordan jeg skal få det sagt, og jeg har heller ikke lyst til, at der er nogen, der skal have medlidenhed med mig eller begynde at behandle mig på en særlig måde.

(Pige, 13 år)

Hvorfor er det svært for børn at fortælle om vold i hjemmet?

Børn kan føle, at det er skamfuldt og pinligt, at de oplever vold i hjemmet. Når de besøger andre jævnaldrende, kan de se, at der er andre måder at være familie på. Derfor ved de måske godt, at det, der foregår derhjemme, ikke er okay. Børn, der har været udsat for vold, kan have en følelse af, at det er deres egen skyld, og at det er dem, der har gjort noget forkert. Hvis børn ikke forstår, at volden er de voksnes ansvar, kan de påtage sig ansvar eller skyld og bebrejde sig selv, og de kan være bange for, hvad andre vil tænke om dem, hvis de fortæller om det. Det kan også være, at deres forældre har sagt, at de ikke må fortælle andre om, hvad der foregår i hjemmet.

I andre tilfælde ved børnene ikke, at de handlinger, de udsættes for, er forkerte. Det kan fx være, hvis volden er blevet normaliseret, og børnenes hverdag har været præget af uforudsigelighed i en sådan grad, at de næsten kan opleve det utrygge som det trygge. I nogle kontekster kan børnene desuden opleve, at vold er en accepteret opdragelsesmetode, fx hvis deres legekammerater oplever det samme derhjemme. Det kan også være svært for børnene at erkende og sætte ord på voldserfaringer, hvis volden er subtil som fx psykisk vold.

Børnene kan også være bange for konsekvenserne ved at fortælle om, hvad der foregår i hjemmet. Forældre er børns primære omsorgspersoner, og børn er derfor fysisk, psykisk og emotionelt afhængige af deres forældre for at klare

sig. Når forældrene udøver vold, så betyder det, at de voksne, der burde give børnene tryghed, samtidig er dem, der gør dem bange. Alligevel føler børn oftest en stor loyalitet og kærlighed til deres forældre, uanset hvad forældrene har gjort, og derfor kan frygten for afvisning eller tab af kærlighed overskygge alt andet. Ofte handler forældrene ikke kun voldeligt, men også kærligt, og de fleste børn vil derfor også have gode oplevelser med deres forældre. Forholdet til forældrene kan være præget af modsatrettede følelser og ambivalens, og børnene kan afholde sig fra at fortælle om vold for at beskytte deres forældre eller søskende, eller fordi de er bange for, at de fx skal anbringes. I andre tilfælde kan børnene også være bange for forældrenes reaktioner, og de kan frygte at blive straffet, hvis de fortæller om det, der foregår derhjemme. Børnene kan også være bange for, at de ikke vil blive troet på, hvis de fortæller om vold i hjemmet eller på deres anbringelsessted.

”Jeg synes, det kan være rigtig forvirrende, at jeg både savner min far helt vildt meget og samtidig føler, at jeg hader ham, fordi han ødelagde vores familie.

(Pige, 13 år)

Hvornår skal jeg spørge ind til vold i hjemmet?

Børn, der oplever vold i hjemmet, har brug for, at de voksne omkring dem lægger mærke til, hvordan de har det,

”Jeg var rigtig flov over, at min mor opførte sig sådan over for mig og mine søskende.

Jeg ville hellere huske på alt det gode. Derfor snakkede jeg ikke med nogen om det, men det var som om, at alt det dårlige blev til en knude i min mave.

(Pige, 14 år)

og tager fat i dem, når de ser, at de ikke trives. De har brug for, at der er nogle voksne, som spørger ind til deres oplevelser og møder dem med forståelse, accept og anerkendelse.

Hvis du er bekymret for et barn, og ikke ved, om vold kan være en årsag til mistrivsel, kan I som team i en kortere periode have en mere systematisk observation af barnet, hvor dine bekymring i nogen grad kan bekræftes eller afkræftes, og din leder kan søge vejledning hos den kommunale forvaltning, der behandler sager om særlig støtte til børn og unge. Du kan også spørge nærmere ind til, hvad barnet oplever derhjemme. Du kan f.eks. tage afsæt i den adfærd, det udsagn, den situation eller lignende, der har givet anledning til din bekymring.

Når børn bliver spurgt ind til vold, vil mange tilkendegive et tydeligt ja eller nej, men der vil også være børn, som vil forsøge at undgå at svare ved at glide af, fx med et 'jeg har det fint'. Det er ikke sikkert, at barnet fortæller noget, selvom

du spørger, men det er altid rart for et barn, som har det svært, at der er nogen, som har lagt mærke til det, og som viser, at de vil lytte og hjælpe.

Hvis du herimod allerede har en mistanke om, at et barn er udsat for vold, så er det nok til, at du og din ledelse skal lave en underretning. Du behøver derfor ikke spørge nærmere ind til oplevelserne i hjemmet for af afdække og udforske omfanget. Det er den kommunale

sagsbehandlers opgave at blive klogere på, hvad der foregår derhjemme, og om mistanken er begrundet. Af hensyn til den videre afdækning af sagen, og af hensyn til barnet, skal barnet ikke udfolde sin historie i flere forskellige sammenhænge og til mange forskellige mennesker.

Hvis et barn fortæller dig om ubehagelige oplevelser i hjemmet, så er det vigtigt at lytte på en måde, så barnet oplever, at det bliver taget alvorligt og anerkende, at det kræver mod at fortælle om oplevelserne. Det kan være, at barnet næste dag trækker udsagnet tilbage, men det er ikke nødvendigvis ensbetydende med, at barnet ikke har været udsat for eller oplevet vold. Det kan derimod handle om, at barnet er bange for, hvad der nu skal ske, eller at barnet først, da det har oplevet din reaktion, er blevet klar over, at det er alvorligt. Du har derfor stadig pligt til at underrette.

Hvis barnet fortæller meget detaljeret om overgrebet, er det en god idé at skrive det detaljeret ned efterfølgende. Hvis du bliver involveret som vidne i sagen, er det en fordel, at du har skrevet ned, hvad du hørte barnet fortælle.

” Jeg fortalte engang til mine to bedste venners mor, at min mor havde bundet mig til en radiator. Hun trøstede mig, og det var rart. Jeg var tit hjemme hos dem, så jeg kendte hende godt. Ellers ville jeg ikke have fortalt det. Jeg havde ikke fortalt det til andre, fordi jeg var bange for, at de ville tage min mor fra mig. Men derefter fortalte jeg det faktisk også til min klasselærer. Det var i 1. klasse. Hun var også rigtig sød. Det var derfor, jeg fortalte hende det. (Dreng, 14 år)

” Jeg er ikke alene! På en måde er det jo ikke rart at sige, at jeg er glad for, at andre børn har haft det lige så svært som mig. For jeg vil selvfølgelig gerne have, at alle bare har det godt og nemt. Men det er bare rart at tænke på, at jeg ikke er alene. At jeg ikke er den eneste, der har følt og tænkt, som jeg har. Jeg føler mig meget mindre alene og forkert. (Pige, 15 år)

” Min veninde fortalte, hvordan hendes mor slog hende og nogle gange låste hende inde. Jeg måtte ikke sige det til nogen. Jeg kunne næsten ikke sove om natten, fordi jeg tænkte på hende. Da vi sammen sagde det til vores lærer, var det en kæmpe lettelse, og vores lærer var heldigvis rigtig sød. (Pige, 14 år)

8 gode råd til din samtale med et barn, som du er bekymret for oplever vold i hjemmet

Rådene er generelle og skal tilpasses barnets modenhed og den konkrete situation.

- 1. Sæt god tid af til samtalen, og find et sted, hvor I ikke bliver forstyrret.**
Sørg for at have god tid, når du starter samtalen, og fortæl barnet, hvad det er du vil tale om og hvorfor. Fx kan du sige, at du har lagt mærke til, at barnet har set lidt trist ud, og at du gerne vil høre lidt nærmere om det.
- 2. Stil ikke ledende spørgsmål, og tag afsæt i årsagen til din bekymring.** Det er vigtigt ikke at lægge ordene i munden på barnet. Spørg derfor ind til den adfærd eller det udsagn hos barnet, der gør, at du er bekymret for barnet. Du kan starte med åbne spørgsmål og herefter blive mere konkret. Du kan fx spørge: Hvad sker der, når far bliver vred? Hvad siger mor, når hun siger grimme ord til dig?
- 3. Vær lyttende, rolig og støttende.** Det er vigtigt, at du kan bevare roen, og du bør derfor være opmærksom på at dæmpe de ubehagelige følelsesmæssige reaktioner, som barnets fortælling eventuelt kan vække i dig. Din opgave er at fremstå opmærksom, nærværende og lyttende.
- 4. Vis forståelse for den loyalitetskonflikt, barnet kan føle ift. forældrene.** Du bør lytte til barnet uden at tale negativt om forældrene og give plads til og rumme de mange dilemmaer, som børn står i. Børn vil typisk være bekymrede for deres forældre, og det er vigtigt også at tage den bekymring alvorligt. Du kan fx fortælle, at det også handler om at hjælpe forældrene til at kunne passe ordentligt på barnet.
- 5. Spejl barnets oplevelser i andres erfaringer.** Fortæl barnet, at barnet ikke står alene med sine oplevelser. Du kan fx sige: "Jeg har talt med andre børn, der har oplevet noget af det samme som dig. De har også været kedede af det og haft brug for nogen at snakke med."
- 6. Lov ikke noget, du ikke kan holde.** Du skal ikke love barnet, at du vil holde det, barnet fortæller, hemmeligt, men du kan love, at du fortæller barnet, hvad du går videre med. Vær opmærksom på, at du kun kan udtale dig om, hvad du selv vil gøre efter jeres samtale. Du kan derfor ikke love barnet, hvad der kommer til at ske, fordi det ikke er dig, der skal vurdere sagen og træffe afgørelsen. I kan fx sammen ringe til kommunens anonyme rådgivning og få forklaret, hvad der sker, når en kommune modtager en underretning.
- 7. Bekræft barnet i, at konflikter eller vold i hjemmet aldrig er barnets skyld.**
Mange børn føler skyld og skam, når der er vold i hjemmet, og derfor er det vigtigt at understrege overfor barnet, at konflikter og vold i hjemmet aldrig er barnets skyld.
- 8. Gentag, hvad du har hørt, og giv information om, hvad der vil ske fremadrettet.**
Det er vigtigt, at barnet føler sig set og hørt, og at du, i din genfortælling af det, barnet har fortalt, bruger nogle af de samme vendinger, som barnet har brugt om sine oplevelser. Sørg for at anerkende barnet for at have fortalt om sine oplevelser. Fortæl barnet, hvad dit næste skridt er. Det er meget forskelligt, hvad børn og unge har brug for i denne situation (eksempelvis hvor hurtigt der skal handles), så vær nysgerrig og undersøgende og gå i dialog med barnet om det.

Kapitel 4:

Den skærpede underretningspligt

Som lærer eller pædagog har du skærpet underretningspligt for de børn, du møder gennem dit arbejde. Denne pligt går forud for tavshedspligten og betyder, at du har pligt til at reagere, hvis du får kendskab til eller grund til at antage, at et barn er udsat for vold eller overgreb eller af andre årsager har behov for særlig støtte. Underretningspligten er personlig. Det betyder, at du har pligt til at reagere – også selvom en kollega eller en leder ikke deler din mistanke. I nogle kommuner skal en underretning gå gennem skolens ledelse, men hvis ledelsen ikke underretter, og du selv vurderer, at der er behov for en underretning, så er du ikke fritaget dit ansvar, selvom du har informeret ledelsen. I langt de fleste tilfælde vil vurderingen af, om jeres mistanke kræver en underretning dog være en beslutning, I tager i fællesskab. På den måde kan I sammen vende den adfærd eller det udsagn, der har gjort jer i tvivl, og du er ikke alene om at vurdere, hvornår der er tale om en mistanke, som du skal reagere på.

Frygten for at lave en underretning, der viser sig at være unødvendig, kan derfor

afholde nogen fra at underrette. Det kan dog være vigtigt at huske på, at en underretning ikke er en anmeldelse, og hvis et barn fortæller, at der foregår bekymrende ting i hjemmet eller på anbringelsesstedet, uden der er blevet handlet på det, kan det føles som et stort svigt, der kan afholde barnet fra at fortælle om det igen.

At et barn eller en ung har været udsat for overgreb, dækker over de voldsformer, som er beskrevet i straffeloven (se *Kapitel 1: Hvad er vold, og hvordan kan vold mod børn se ud?*). Da udøvelsen af psykisk vold i nære relationer har været strafbart siden 2019, inkluderes psykisk vold derfor også af bestemmelsen på lige fod med fysiske og seksuelle overgreb. Selvom mistanke om at et barn eller ung overværer vold i hjemmet ikke er specifikt beskrevet som en del af den skærpede underretningspligt, er det vores vurdering, at du som fagperson altid bør lave en underretning ved mistanke om, at et barn overværer vold i hjemmet. Det skyldes den viden, vi har om, hvor skadeligt det er for børn at overvære vold i hjemmet, og at et barn eller ung altid

§

Den skærpede underretningspligt – Servicelovens § 153

Personer, der udøver offentlig tjeneste eller offentligt hverv, skal underrette kommunalbestyrelsen, hvis de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til eller grund til at antage,

1. at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte,
2. at et barn umiddelbart efter fødslen kan få behov for særlig støtte på grund af de vordende forældres forhold,
3. at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte på grund af barnets eller den unges ulovlige skolefravær eller undladelse af at opfylde undervisningspligten, eller
4. at et barn eller en ung under 18 år har været udsat for overgreb.

kan have behov for særlig støtte ved overværelse af vold.

Hvis du mistænker, at et barn er udsat for vold eller overgreb, skal du derfor altid underrette den forvaltning i kommunen, som behandler sager om særlig støtte til børn og unge. Du skal ikke vurdere, om barnet eller den unge vil være berettiget til at få særlig støtte – det er den pågældende forvaltning, der skal lave den vurdering. Hvis der er grund til at lave en underretning, skal du lave underretningen og ikke først prøve at løse udfordringerne med de støtte-muligheder, du selv har til rådighed. Du vil nemlig kunne risikere, at der går for lang tid, før underretningen bliver sendt. Selvom du har sendt en underretning, skal du stadig hjælpe barnet bedst muligt, med de muligheder du selv har til rådighed (se mere under *Kapitel 5: Hvordan kan jeg støtte barnet efter en underretning?*).

Hvordan laver jeg en underretning?

En underretning laves til barnets opholdskommune og til den forvaltning, der behandler sager om særlig støtte til børn og unge. Der er ikke nogen officielle krav til, hvad en underretning skal indeholde, og underretningen kan være både skriftlig og mundtlig.

Der kan også underrettes i andre formater, fx en lydfil, billeder, sms-tråde, film-optagelser. De forskellige formater giver børn og unge bedre muligheder

for at være med til at underrette om deres egen sag. Vil du vide mere om, hvordan børn kan deltage aktivt i underretningen, kan du se eksempler på Joannahusets underretnings-metoder via sociale medier eller kontakte Joannahuset direkte.

Mange kommuner har selv udformet en vejledning til, hvilke oplysninger en underretning skal indeholde, og du kan med fordel læne dig op ad deres vejledning. Du er dog ikke forpligtet til at anvende et eventuelt skema. I en underretning skal du beskrive så konkret som muligt, hvad du har set, observeret eller fået fortalt, som giver anledning til underretningen. Husk, at forvaltningen skal kunne vurdere sagen ud fra din underretning, og derfor er det væsentligt, at underretningen indeholder så præcise oplysninger som muligt. Som hovedregel underretter fagpersoner ikke anonymt, men som fagperson har du også mulighed for at lave en anonym underretning. Det kan fx være, hvis du oplever, at det kan være forbundet med en sikkerhedsmæssig risiko for dig at lave en åben underretning. Hvis du af forskellige årsager føler dig utryk, kan det være en god idé at vende dette med den kommunale sagsbehandler.

Hvis barnets forældre bor i to forskellige kommuner, er opholdskommunen hos den forælder, hvor barnet opholdt sig mest. Opholder barnet sig lige meget hvert sted, er det barnets bopælsregistrering, der afgør, hvilken kommune der skal underrettes. Hvis barnet er anbragt uden for hjemmet, så er det anbringelseskommunen, der skal underrettes.

Inddragelse af forældrene

Hvis du underretter på baggrund af viden eller mistanke om vold eller overgreb, må du ikke informere forældrene om, at du laver en underretning, da den kommunale forvaltning og politiet kan have behov for at tale med barnet uden forældrenes viden, ligesom de skal have mulighed for at vurdere, om der er behov for akut beskyttelse af barnet. Se gode råd til forældresamarbejdet i kapitel 6.

Inddragelse af barnet

Afhængig af barnet, dets alder og dets modenhed kan du tilpasse din dialog med barnet om det, at du foretager en underretning, og hvorfor du er bekymret. På den måde kan du også forberede barnet på, at de muligvis kommer til en samtale i forvaltningen og fortælle barnet om de støtte-muligheder, de har, f.eks. retten til at få en bisidder med til samtaler i kommunen (se kapitel 7).

Nogle kan synes, at det er svært at have den samtale med barnet. I Joannahuset har de gode erfaringer med at flytte fokus fra at tale om underretninger som en pligt, og som noget du "desværre" bliver nødt til at gøre, og i stedet forklare, at det handler om, at du ikke vil være den voksen, der ikke gjorde noget, og at barnet har ret til at få hjælp.

Som voksen tæt på et barn kan du være bekymret for, hvad det har af betydning for jeres relation at inddrage barnet i processen om underretningen. Men det kan have lige så stor indvirkning på jeres relation, hvis du vælger ikke at underrette eller vælger at underrette uden om barnet. Erfaringerne fra de børn og unge, der er kommet til Joannahuset, er, at de kan have en oplevelse af, at voksne ikke reagerer eller tager dem alvorligt, når de fortæller dem om eksempelvis vold. Dermed mister de tilliden til voksne og går efterfølgende i flere år og ikke siger noget højt og går derfor under radaren.

Når der underrettes om vold, vil barnet blive indkaldt til en børnesamtale. Hvis barnet ikke har været klar over underretningen, kan det være overvældende og betyde, at barnet afviser at have sagt noget eller afviser volden. Det kan have negativ betydning for barnets muligheder for at få støtte senere hen, at de tidligere har afvist volden, da der eksempelvis kan blive sået tvivl om deres udtalelse.

Hvad sker der, når jeg har lavet en underretning?

Det er den kommunale forvaltnings ansvar, at der bliver fulgt op, når de modtager en underretning. Når forvaltningen modtager en underretning, har de pligt til at sikre, at der sker en vurdering af underretningen med henblik på at afgøre, om barnet har behov for særlig støtte. Indenfor 24 timer efter at have modtaget en underretning skal kommunen have vurderet, om der er behov for akutte foranstaltninger, hvis barnets sundhed eller udvikling er i fare. Inden for 6 dage efter modtagelse af underretningen skal de sende dig en kvittering for modtagelse af underretningen.

Når du har foretaget en underretning, har du som fagperson ret til at få at vide,

om underretningen har givet anledning til en undersøgelse eller foranstaltning – medmindre særlige forhold gør sig gældende. Du har ikke ret til at få at vide, hvilken foranstaltning der er iværksat, men forvaltningen kan dog give dig denne information, hvis det har betydning for den støtte, du kan give barnet.

Hvis forvaltningen modtager en underretning på et barn, hvor der allerede er iværksat foranstaltninger, skal de genvurdere sagen og barnets trivsel og støttebehov. I genvurderingen skal der være deltagelse fra en eller flere personer fra kommunen, der ikke tidligere har deltaget i behandlingen af sagen.

Hvis en underretning omhandler vold eller overgreb, skal der altid afholdes en børnesamtale. Hvis forældrene er under

Hvad er et børnehus?

Der findes fem regionale børnehuse i Danmark. Børnehusenes kerneopgave er at hjælpe børn og unge, når der er opstået viden eller mistanke om vold og/eller seksuelle overgreb. I børnehusene håndteres sager, hvor der er mistanke om strafbare forhold, og hvor der er behov for en tværfaglig indsats mellem kommune, politi og sundhedsvæsen. Hvis barnet skal afhøres af politiet, skal det foregå i et børnehus. Som lærer eller pædagog kan du tage med som bisidder for barnet.

mistanke, gennemføres samtalen uden forældrenes samtykke eller tilstedeværelse. Vurderer den kommunale forvaltning, at der kan være behov for særlig støtte, iværksættes en børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50. Hvis der er mistanke om vold eller overgreb, skal børnesamtalen afholdes i et regionalt Børnehus. Som et led i undersøgelsen inddrages fagfolk, der allerede har viden om barnet eller den unge. Det kan fx være en lærer eller pædagog, der har daglig kontakt til barnet. Undersøgelsen tager stilling til, om der skal iværksættes foranstaltninger, og i så fald hvilken type foranstaltninger. Undersøgelsen skal være afsluttet, senest 4 måneder efter at den kommunale forvaltning blev opmærksom på, at barnet kunne have behov for særlig støtte. Hvis der er andre børn i hjemmet, skal kommunen i forbindelse med undersøgelsen vurdere, om der skal foretages en undersøgelse af hjemmets øvrige børn og unge.

Inden for 24 timer

Inden for 24 timer skal kommunen have vurderet, om der er behov for akutte foranstaltninger, hvis barnets sundhed og udvikling er i fare.

Inden for 6 dage

Inden for 6 dage skal kommunen have sendt dig en kvittering for underretningen.

Inden for 4 måneder

- Hvis der iværksættes en børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50, skal undersøgelsen være afsluttet indenfor 4 måneder.
- Undersøgelsen skal tage stilling til, om der skal iværksættes foranstaltninger og hvilke foranstaltninger.

Ved afslutning af den børnefaglige undersøgelse kan nedenstående typer foranstaltninger iværksættes. Foranstaltningerne kan iværksættes sideløbende eller i forlængelse af hinanden.

Ved særlige forhold, hvor det vurderes, at der er behov for akut støtte, kan foranstaltningerne gennemføres, samtidig med at den børnefaglige undersøgelse gennemføres.

Foranstaltninger, som kommunen kan tilbyde – Servicelovens § 52, stk. 3.

- Ophold i dagtilbud, fritidshjem, ungdomsklub, uddannelsessted el.lign.
- Praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet.
- Familiebehandling eller behandling af barnets eller den unges problemer.
- Døgnophold for både forældremyndighedsindehaveren, barnet eller den unge og andre medlemmer af familien i en almen plejefamilie, i en forstærket plejefamilie, i en specialiseret plejefamilie, på et opholdssted, på en døgninstitution eller i et botilbud.
- Aflastningsordning i en almen plejefamilie, i en forstærket plejefamilie, i en specialiseret plejefamilie eller i en netværksplejefamilie, på et opholdssted eller på en døgninstitution.
- Udpegning af en fast kontaktperson for barnet eller den unge eller for hele familien.
- Anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet eller det nuværende anbringelsessted på et anbringelsessted.
- Formidling af praktiktilbud hos en offentlig eller privat arbejdsgiver for den unge og i den forbindelse udbetaling af godtgørelse til den unge.
- Anden hjælp, der har til formål at yde rådgivning, behandling og praktisk og pædagogisk støtte.

Det kan være frustrerende, hvis du oplever, at barnet ikke får den støtte og hjælp, som du mener, der er behov for. En undersøgelse viser, at det kan være en barriere for, at fagpersoner underretter, hvis de har en oplevelse af, at de sociale myndigheder ikke følger ordentligt op (Oldrup et al. 2011). Men selvom du kan opleve, at der ikke sker det, du havde håbet eller ønsket for barnet, så skal du alligevel lave en underretning. En underretning er din mulighed for at gøre andre opmærksomme på, at du er bekymret for et barn, der ikke trives.

Hvis du har underrettet kommunen, men oplever, at der ikke bliver iværksat foranstaltninger, eller at barnet ikke får den rette hjælp, så kan du sende en underretning direkte til Ankestyrelsen. Ankestyrelsen kan herefter gå ind i sagen.

Du kan finde link til at indsende en underretning på Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk/born-familie/hvad-handler-din-klage-om/underretninger

Nogle gange kan jeg godt tro, at det hele er mit ansvar. Det var mig, der startede med at fortælle alt det med min mor. Først sagde jeg det til min bedste ven, så sagde han det til sin mor, og så snakkede vi sammen med min lærer. Jeg fortalte det hele. Hvordan hun slog og skældte ud og smadrede vores ting. Så talte min lærer med sagsbehandleren, som hjalp mig, min far og min lillesøster hen på et krisecenter. Det er vildt, at jeg satte det hele i gang. Men min far siger, at han er rigtig stolt af mig, og at det var godt, jeg gjorde det, for nu har vi det alle sammen meget bedre. Og min mor får hjælp med sin psykiske sygdom. (Dreng, 12 år)

Kapitel 5:

Hvordan kan jeg støtte barnet efter en underretning?

Når du har foretaget en underretning, kan der gå noget tid, før der bliver iværksat foranstaltninger. Hvis der bliver iværksat en § 50-undersøgelse, kan der gå op til fire måneder, før undersøgelsen er afsluttet. Som lærer eller pædagog har du en vedvarende kontakt og nær relation til barnet, og du har derfor en vigtig rolle i barnets hverdag. Dels fordi du løbende kan følge med i, hvordan barnet har det og kan lave en ny underretning, hvis du oplever ny adfærd, der giver anledning til bekymring, men også fordi du fortsat kan tilbyde barnet trygge rammer i skolen og gode oplevelser med læring og samvær med jævnaldrende.

Hvordan kan jeg støtte barnet i hverdagen?

Mens forvaltningen undersøger sagen, og efterfølgende, kan du – i samarbejde med dine kollegaer og ledelse – arbejde for at fastholde en genkendelig hverdag for barnet. Hvis hverdagen i skolen eller i fritidsordningen også bliver uforudsigelig, så risikerer barnet at miste et betydningsfuldt og ofte velkendt frirum. De faglige og pædagogiske færdigheder, du allerede har og bruger i hverdagen, er derfor fortsat dine vigtigste redskaber. Du skal holde fast i de ting, som du synes virker, og benytte den viden, som du har om barnet, til at tilrettelægge dagen, så barnet får en så tryk dag som muligt og får flest mulige succesoplevelser i hverdagen. Der kan være behov for, at ledelsen skaber rammerne for, at du har mulighed for at tage nogle regelmæssige snakke med barnet, tilbyde barnet ekstra samvær eller planlægge aktiviteter om og med barnet, som du ved, barnet trives med og værdsætter.

” På fodboldbanen kunne jeg glemme alt det, der foregik i min familie og mærke en glæde i mig selv.

(Dreng, 12 år)

” Jeg vidste godt, at det var rart at gå ture med min hund. Men jeg havde faktisk ikke tænkt på, hvordan det ofte er med til at gøre resten af min dag god. Det vil jeg gerne huske.

(Dreng, 13 år)

Som lærer eller pædagog vil du ofte være en af de voksne, der – udover barnets forældre eller omsorgspersoner – ser barnet allermest. Du har på den måde gode forudsætninger for at få øje på og italesætte alle de færdigheder og evner, barnet har og anvender for at navigere i hverdagen, og hjælpe barnet til at se, at barnet har betydning for klassen, kammeraterne og fællesskabet. Børn, der har oplevet vold i hjemmet, kan have mistet troen på deres egen dømmekraft

og føle, at de ikke duer til noget, og de kan være i tvivl om deres egen betydning for andre mennesker. Derfor kan positive relationer og relationel støtte gøre en stor forskel for børn, der er udsat for vold. Selvom det kan opleves som små ting i hverdagen, så kan følelsen af at blive set og anerkendt af en voksen, som ser en til daglig, have rigtig stor værdi.

” Mille, pædagogen nede i min klub, snakker jeg rigtig godt med, og hun forstår mig bare så godt. Jeg har også delt mange af mine dilemmaer og sorger med hende. Hende vil jeg huske at bruge noget mere, når jeg har brug for det.

(Pige 16, år)

” Jeg snakker rigtig godt med min kontaktpædagog i klubben. Jeg tror faktisk også, hun ville kunne hjælpe mig, hvis hun vidste, at jeg gerne ville have flere venner.

(Dreng, 10 år)

Hvordan kan jeg hjælpe barnet med forløbet i den kommunale forvaltning?

Når de kommunale myndigheder har modtaget en underretning om overgreb mod et barn, skal de gennemføre en børnesamtale med barnet. For mange børn vil det være en vanskelig og krævende situation at skulle til en samtale med en sagsbehandler, være part i en social sag og samtidig leve i problemer og have brug for hjælp. Børnene ved, at der er meget på spil, men de kan ikke altid overskue konsekvenserne af, hvad de siger, og hvad der herefter vil ske. Mange børn ved ikke, hvad en kommune er, og hvordan de kan få hjælp fra kommunen. Derfor frygter børnene ofte for konsekvenserne af deres kontakt med det sociale system. Når det sociale system samtidig virker uoverskueligt og stort, føler mange børn sig alene og usikre i deres sagsforløb, og vil derfor have brug for støtte, bl.a. fordi de ikke kender de begreber, der bruges, og deres egne rettigheder.

Som lærer eller pædagog kan du opleve børn, der gerne vil tale med dig om det, de oplever i deres kontakt med andre professionelle fra kommunen. Det er dog ikke sikkert, du ved, hvad der foregår i sagsforløbet, ligesom du ikke nødvendigvis selv kender alle begreber og sags-gange. Du kan godt støtte barnet ved at være det lyttende øre og give udtryk for, at du forstår, at det er svært eller forvirrende, og at barnet kan være bange og bekymret.

Barnet har ved børnesamtaler i kommunen, ankestyrelsen eller familieretshuset ret til at lade sig bistå af en bisidder. Der vil altid være et asymmetrisk magtforhold mellem sagsbehandler og barnet. Sagsbehandleren er voksen og på hjemmebane, arbejder inden for et velkendt lovområde og er i position til at give hjælp – eller afslå hjælp. En bisidder kan skabe balance i samarbejdet og

hjælpe med at sikre, at barnet får sagt det, som barnet har på hjertet. Retten til bisidning er reguleret i Servicelovens § 48 a, som angiver, at barnet har ret til at lade sig bistå under et sagsforløb. Det er desværre ikke altid, at sagsbehandleren får oplyst barnet tilstrækkeligt om denne rettighed, og som lærer eller pædagog kan du derfor hjælpe barnet ved at oplyse om denne rettighed og evt. hjælpe barnet med at kontakte Børns Vilkår eller Joannahuset, der kan give børnene en professionel bisidder.

Det er barnet selv, der bestemmer, hvem de vil have som bisidder. I de tilfælde, hvor barnet vælger en ikkeprofessionel bisidder, vil det som udgangspunkt være, fordi barnet har tillid til vedkommende, og fordi barnet forventer at opleve en følelsesmæssig støtte og opbakning ved at have personen med til møder med sin socialrådgiver. Det kan være barnets vens forældre, en pædagog eller lærer. Man kan også tage en veninde eller kæreste med, der er fyldt 15 år. Denne form for bisidning kan man kalde omsorgsbisidning, idet bisidder primært støtter og drager omsorg for barnet i en svær eller utryk situation.

Mange børn i udsatte situationer har imidlertid ikke en voksen, der kan bistå dem. Det kan også være svært for børnene at gennemskue, hvem der træffer hvilke afgørelser, og mange børn oplever socialrådgiverskift gentagne gange i deres sagsforløb. Disse børn kan have brug for en professionel bisidder, der på baggrund af deres faglighed kan hjælpe dem til at forstå og navigere i systemet (Larsen 2014).

Hvad skal jeg være opmærksom på, hvis barnet kommer på krisecenter?

Når et barn kommer på krisecenter med sin mor eller far, er det en stor omvæltning af barnets hverdag. Det tværprofessionelle samarbejde omkring

disse børn er meget vigtigt. Derfor bør det prioriteres og støttes på organisatorisk niveau. Skolen kan med fordel indgå et samarbejde med krisecentret for at sikre den bedste sammenhæng mellem barnets forskellige livsarenaer. Det skaber tryghed for barnet at opleve, at de voksne omkring barnet taler sammen og tilstræber en ensrettet pædagogisk tilgang, så vidt det er muligt. Krisecentret kan også hjælpe med voldsfaglig rådgivning ift., hvordan skolen og fritidsordningen skaber en tryk og stabil hverdag med samtidigt blik for den uforudsigelige situation, som barnet befinder sig i.

At komme på krisecenter kan betyde, at barnet er nødt til at flytte langt væk og derfor sige farvel til sine venner og sin far eller mor. Det kan betyde, at barnet midlertidigt ikke kan deltage i klasseundervisningen, eller at barnet må skifte skole. Det er derfor vigtigt, at du er opmærksom på den situation, som barnet står i, og fx laver en alternativ undervisningsplan for børn, der går i skole, men som ikke har mulighed for at deltage i klasseundervisningen.

Mange børn oplever, at det er stressende at skulle hemmeligholde, at de bor på krisecenter. Derfor er det en god idé at tale med barnets forælder og barnet selv om muligheden for, at barnet kan dele information om krisecentret med nogle af vennerne eller hele klassen/børnegruppen. Hvis barnet ønsker dette, kan der tages kontakt til krisecentret ift. sparring om, hvordan dette bedst faciliteres. Ved flere krisecentre er det muligt, at barnet fx har legeaftaler, hvorfor det kan være rart for barnet, at klassen/børnegruppen er informeret, inden barnet inviterer nogen med hjem.

Hjælp barnet til at få en professionel bisidder

Professionel bisidning fra Børns Vilkår og Joannahuset er et tilbud til børn og unge, der har brug for hjælp ved mødet med den offentlige forvaltning. Denne hjælp rummer helt særlige muligheder for at understøtte barnets inddragelse i sin egen sag, og for at sikre at barnets rettigheder overholdes. Børns Vilkår og Joannahuset har oparbejdet stor erfaring med at være bisiddere for børn og unge, som står i et socialt sagsforløb, og de har derfor et indgående kendskab til de dilemmaer og udfordringer, der knytter sig til bisidderfunktionen og børn, der skal til samtale i kommunen.

En bisidder fra Børns Vilkår eller Joannahuset tager altid kun barnets perspektiv og skal ikke varetage andre interesser end barnets. En bisidder kan alene rekvireres af barnet på baggrund af barnets eget ønske. Bisidning er gratis for barnet, og omfanget af bisidning tilpasses det enkelte barns behov. Da bisidning er en rettighed for barnet, skal barnet ikke spørge om lov til at få en bisidder hverken hos forældre, kommunale myndigheder eller andre voksne.

Hvordan får jeg en bisidder fra Børns Vilkår?

Hvis barnet ønsker hjælp, når der er blevet underrettet, er det en rigtig god støtte for barnet, at man som lærer eller pædagog hjælper med at kontakte Børns Vilkår. Enten ved at ringe til BørneTelefonen tlf. 116 111 eller direkte til bisidderne på tlf. 3555 5559 og taste 2 for bisidning. Barnet vil ved første kontakt blive orienteret om sine muligheder og rettigheder. Hvis barnet ønsker det, får det en professionel bisidder.

Børns Vilkårs bisidderkorps er landsdækkende og består af socialrådgivere, der har arbejdet i en kommune som sagsbehandlere. De kender sociallovgivningen indgående og er vant til at tale med børn og unge. Børns Vilkår vil kunne finde en bisidder samme dag, som barnet ringer. På hverdage går der normalt aldrig mere end 24 timer, fra barnet ringer til Børns Vilkår, til barnet har en aftale om første møde med sin bisidder. Du kan se mere om Børns Vilkårs bisidderordning her: www.bornsvilkar.dk/det-goer-vi/bisidning/

Hvordan får jeg en bisidder fra Joannahuset?

I Joannahuset tilbydes bisidning ofte i kombination med husly, omsorg, rådgivning og/eller retshjælp. Bisidningen varetages af professionelle med socialfaglig baggrund, hvor der samtidig er fokus på tillid og omsorg for de børn og unge, der ofte befinder sig i en krisesituation. Børnene benytter krisecentrets tilbud i kortere eller længere tid, før de efterspørger en bisidder. Barnet kan vælge den person blandt personalet, som barnet er mest tryk ved.

Børn og unge kan kontakte Joannahuset alle dage, døgnet rundt, enten ved fysisk fremmøde eller på telefon: 25 75 75 58.

Jeg har sagt det [at jeg bor på krisecenter] til mine nærmeste venner, så jeg kunne snakke med nogen om det. Men jeg siger det kun til folk, som ikke har ondt af mig... Og jeg har ikke ønsket at sige det til alle, fordi alle skulle ikke vide det. Mange på min skole er lidt dramaagtige og kan godt lide at bagtale, og jeg vil ikke bagtales. (Pige, 13 år)

Mine lærere havde fortalt mine klassekammerater, at jeg var flyttet på krisecenter, men at de ikke skulle sige noget til mig, da jeg ville blive ked af det. Jeg blev så sur. Jeg ville gerne snakke om det. Jeg tog min kontaktperson fra krisecentret med på besøg i min klasse. Vi fortalte sammen, hvordan det er at bo på et krisecenter, og alle i min klasse fik lov at stille alle mulige spørgsmål.

(Dreng, 16 år)

Kapitel 6: Hvordan håndterer jeg samarbejdet med hjemmet i forbindelse med en underretning?

Det kan opleves som grænseoverskridende at lave en underretning. Du kan føle, at du blander dig i noget, der ellers er privat. Samtidig er du måske selv præget af følelser af bekymring for barnet, afmagt over ikke at kunne gøre mere eller usikkerhed om, hvorvidt du har gjort det rigtige. Efter du har foretaget en underretning, skal du ofte stadig se og samarbejde med barnets forældre, og i nogle sager kan det være nødvendigt at rumme forældrenes bekymring, frustration og måske vrede. Hvis barnet er anbragt uden for hjemmet, kan det tillige være svært at skulle underrette om anden fagperson. Det kan være en kompleks situation, og derfor er det vigtigt, at du altid drøfter bekymringer og underretninger med dit team og ledelsen på din arbejdsplads.

Underretning på baggrund af almen mistrivsel

Hvis du har mistanke om, at barnet oplever vold i hjemmet, så kan du ikke drøfte underretningen med forældrene, af hensyn til barnets følelsesmæssige og fysiske sikkerhed. Hvis der herimod er tale om mere almen mistrivsel, som du ikke ved hvad skyldes, bør du og/eller din leder orientere hjemmet. I samtalen er det vigtigt, at underretningen bliver italesat som en omsorg for barnet og som en håndsrækning med mulighed for, at kommunen kan tilbyde hjælp. Det kan være en fordel at lave underretningen i samarbejde med forældrene, plejeforældrene eller fagpersoner på døgninstitutionen, hvor I som en del af underretningen tilbyder, at de kan beskrive, hvordan de oplever barnet. Dog skal det fortsat

fremgå, hvad der danner baggrund for jeres bekymring. Hvis forældrene ikke vil give samtykke til, at I sender underretningen, så skal I stadig sende den. Hovedreglen er blot den, at jo mere forældrene inddrages i sagen, bliver orienteret om årsagen til jeres bekymringer og om jeres baggrund for at sende en underretning, desto større er chancen for, at forældrenes egne bekymringer mindskes. Hvis du er lærer eller pædagog på en skole, hvor der er tilknyttet en skolesocialrådgiver, er det en god idé at inddrage denne i forløbet, idet socialrådgiveren vil kunne besvare forældrenes eventuelle spørgsmål til et generelt sagsforløb som følge af en underretning og på den måde medvirke til at øge forældrenes viden og overblik.

Underretning på baggrund af mistanke eller viden om vold

Hvis du har underrettet på baggrund af en mistanke eller viden om vold i hjemmet og derfor ikke har informeret forældrene/plejeforældrene, så vil de blive orienteret om underretningen gennem den kommunale myndighed. Til at starte med er det derfor en god idé at drøfte med din leder og dit team, hvordan I skal gribe situationen an. I kan kontakte den sagsbehandler, der er tilknyttet sagen, for at høre, om der er noget i den handleplan, de har, der gør, at I skal undlade at invitere til et efterfølgende møde, hvor I kan gøre rede for underretningen. Afhængig af sagsforløbet kan det give mening med et møde med hjemmet sammen med sagsbehandleren, eller et møde hvor den i jeres team eller ledelse, der har

Vær opmærksom på dynamikken imellem forældrene

Hvis der har været vold imellem forældrene, så er det ikke altid muligt for forældrene at have et konstruktivt samarbejde. Derfor kan det være en fordel i stedet at støtte den enkelte forælder i at støtte barnet. Forældrene kan have to meget forskellige oplevelser af barnet, problemet og situationen, og den ene forælder kan opleve at være bange for den anden forælder. Derfor er det vigtigt at være åben overfor at imødekomme et behov for at afholde separate møder, hvor forældrene ikke begge skal deltage på samme tid.

den bedste kontakt til forældrene, kan deltage. Forældre vil ofte have behov for at forstå forløbet og blive orienteret om det regelgrundlag, der er årsagen til, at I har underrettet uden indledningsvis at informere dem. Dette kan være en god investering i jeres videre samarbejde med forældrene.

Til selve mødet er det vigtigt, at I er godt forberedt og tager ansvar for at skabe tryghed i rummet ved at have en tydelig dagsorden og tidsramme, som deles med forældrene før mødet og ved opstart af mødet. Tag afsæt i, hvordan reglerne for området er, når en lærer eller pædagog bliver bekymret for et barn, og forklar konkret, hvad der har givet anledning til jeres bekymring.

De fleste forældre vil være bekymrede og have følelserne uden på tøjet, hvilket gør, at de lettere mister overblik i situationen. Hvis hjernens trusselssystem bliver aktiveret, så kan overlevelsesstrategier som kamp, flugt eller fryd komme til at dominere, og det bliver sværere for forældre at have en konstruktiv snak om, hvordan I skaber den bedste mulige situation for deres barn. Det handler

derfor om at berolige forældrene mest muligt. Det gør du bedst ved selv at være så rolig, som du kan i situationen. For mange forældre, der udøver vold mod deres børn, er volden en reaktion på en følelse af afmagt og sjældent en intention om at skade barnet. Forældrene vil derfor opleve, at det er skamfuldt, at de har slået eller råbt ad deres barn. Det kan derfor nedskalere situationen, at du viser, at du tror på, at de har haft en anden hensigt, end de handlinger de reelt har gjort, og herigennem møder dem med åbenhed og lydhørhed overfor deres oplevelse af forløbet. Undersøg sammen med forældrene, hvad de oplever, de har brug for, for at samarbejdet mellem jer kan genetableres. Fortæl forældrene ved mødet, hvad de kan forvente, der sker efter mødet, og hvordan I vil forholde jer til deres barn. Afslut med at tage stilling til, om der er behov for et eller flere opfølgingsmøder.

Hvis du føler dig utryg ved en eller begge forældre

Hvis du føler dig utryg ved forældrene, er det din ledelses ansvar at skabe tryghed. Hvis du er utryg, er det ekstra vigtigt, at du får en leder til at deltage ved mødet. Hvis du bliver utryg undervejs i samtalen, kan du bede om en pause og eventuelt fortælle, at vedkommende gør dig utryg, og derefter forlade lokalet.

Kapitel 7:

Hvilke andre muligheder er der for hjælp og støtte?

Udover kommunerne findes der også en række tilbud, der giver rådgivning direkte til børn og unge berørt af vold i hjemmet. Ligesom der også findes enkelte krise-

centre, hvor børn kan søge hjælp og støtte, hvis de oplever vold i hjemmet. Der findes desuden en række steder, der tilbyder rådgivning til fagpersoner.

Hvor kan barnet selv opsøge hjælp?

Rådgivningstilbud til børn og unge pr. april 2023

Bryd Tavsheden

Bryd Tavsheden tilbyder gratis og anonym hjælp til børn og unge, der er udsat for vold i hjemmet eller kærestevold. Børn og unge kan henvende sig gennem brevkasse, chat eller telefon. Der er mulighed for at få et samtaleforløb, både telefonisk og fysisk i København. Der er også mulighed for at deltage i et digitalt gruppeforløb med andre børn og unge.

Åbningstider: Mandag-torsdag 17.00-20.00, chatten har desuden åben fredag 17.00-20.00

Kontakt: Tlf. 44 45 20 90

www.brydtavsheden.dk/hjaelp

Er du okay?

Mødrehjælpen driver rådgivningstilbuddet "Er du okay?" til børn og unge mellem 13-16 år, der oplever eller har oplevet vold i hjemmet. Her kan børn og unge få gratis hjælp og rådgivning af Mødrehjælpens rådgivere i en online ungegruppe.

Man kan også læse om vold, se korte film og få gode råd om, hvad man kan gøre, hvis ens ven er udsat for vold.

Kontakt: www.erduokay.dk/moedrehjaelpen

BørneTelefonen

Børns Vilkår driver BørneTelefonen, hvor børn kan ringe anonymt og tale med en voksen om alle typer af problemer. BørneTelefonen kan kontaktes på telefon, chat, SMS og via brevkasse. De har desuden en brevkasse, der besvares af andre børn.

Åbningstider: Døgnåben

Kontakt: Tlf. 116 111

www.bornetelefonen.dk/faa-hjaelp

SletDet

Red Barnet driver rådgivningstilbuddet SletDet. SletDet er en gratis og fortrolig rådgivning om ubehagelige oplevelser på nettet og digitale krænkelse. Rådgivningen kan kontaktes på telefon, chat eller brevkasse.

Åbningstider: Mandag og tirsdag 11-20, onsdag og torsdag 14-20, fredag 14-17

Kontakt: Tlf. 29 27 01 01
www.sletdet.redbarnet.dk

SLETD
Rådgivningen

RED Rådgivning

RED Center driver RED Rådgivning for unge fra 15 år og opefter, der er udsat for æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol. Rådgivningen kan kontaktes gratis og anonymt via telefon, chat eller brevkasse. Der tilbydes desuden traumebehandling, psykologbehandling og familiesamtaler.

Åbningstider: Chatten er åben mandag 10-14 og torsdag 14-18. Den telefoniske hotline er åben døgnet rundt alle ugens dage.

Kontakt: 70 27 76 66
www.red-center.dk/raadgivning/for-unge/

RED
RÅDGIVNING

Børnenes skilsmissetelefon

Familieretshuset driver Børnenes skilsmissetelefon. Børnenes skilsmissetelefon er en rådgivningslinje for børn, der har behov for en voksen at snakke med i forhold til forældres skilsmisse. Børnenes skilsmissetelefon kan kontaktes telefonisk.

Åbningstider: mandag, tirsdag, onsdag og fredag 11.00-16.00 og torsdag 12.30-17.00

Kontakt: 20 60 05 50
www.migimidten.dk/boerrenes-skilsmissetelefon

Headspace

Gratis og anonymt rådgivningstilbud til unge i alderen 12-25 år med alle problematikere. Kan kontaktes via telefon, chat eller fysisk fremmøde. Har lokale afdelinger i de fleste dele af landet.

Åbningstider: Mandag og torsdag 12.00-22.00 og tirsdag og onsdag 12.00-18.00.

Kontakt: Find lokal afdeling på deres hjemmeside.
www.headspace.dk/tal-med-os

headspace
- nogen at tale med

Andre tilbud til børn pr. april 2023

Børns ret til en bisidder – servicelovens § 48 a

Børn har ret til at have en bisidder med til børnesamtaler i kommunen, ankestyrelsen eller familieretshuset. En bisidder skal hjælpe barnet med at føle sig tryk i samtalen. Som lærer eller pædagog kan du være bisidder for et barn og tage med barnet til samtaler. Barnets ret til have en bisidder kan dog vige for væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser, eller hvor andet er fastsat ved lov. Det kan fx være tilfældet, hvis bisidderen reelt er valgt af forældrene i strid med barnets eller den unges interesser. Forældrene eller for eksempel personale fra et anbringelsessted kan ligeledes udelukkes som bisiddere, hvis det ud fra en konkret vurdering vurderes, at de lægger pres på barnet eller den unge.

Børns Vilkår tilbyder børn at få en gratis bisidder med til samtalerne. Børn og unge kan få en bisidder ved at ringe direkte til bisidderteamet på 35 55 55 59 eller ved at kontakte BørneTelefonen på 116 111. Forældre, pårørende og fagpersoner kan også ringe til Børns Vilkårs bisidderteam. Bisidderteam kan kontaktes mandag-torsdag 9.00-16.00 og fredag 9.00-15.00.

Joannahuset tilbyder også børn og unge under 18 år gratis bisidning, men det vil ske i led med et rådgivningsforløb i Joannahuset. Joannahuset har døgnåbent alle årets dage. Børn og unge behøver ikke bestille tid, men de kan møde op fysisk eller ringe forinden på telefonnummer: 25 75 75 58. Hvis barnet eller den unge ønsker det, kan du følge det.

§ 48 a

Børns initiativret – forældreansvarslovens § 35

Skilsmissebørn over 10 år har initiativret. Det betyder, at hvis barnet oplever, at der er behov for at ændre på de regler, der er blevet sat for fx samvær og forældremyndighed, så kan barnet selv kontakte Familieretshuset, hvorefter Familieretshuset skal starte et møde med barnets forældre. Barnet kan henvende sig enten fysisk på en af familieretshusets adresser eller ved at ringe til Børnenes skilsmissetelefon på 20 60 05 50. Det kan også gøres ved, at barnet udfylder et skema. Som lærer eller pædagog kan du hjælpe barnet med at udfylde et sådant skema.

Se mere her:

www.migimidten.dk/barnets-initiativret

Familieretshuset afholder desuden børnegrupper for børn, hvis forældre er gået fra hinanden. Tilmeldingen til en børnegruppe skal ske gennem barnets forældre.

Se mere her:

www.migimidten.dk/boernegrupper

Krisecentre for børn og unge pr. april 2023

Joannahuset

Joannahuset er et fysisk krise- og rådgivningscenter, hvor børn og unge under 18 år, som befinder sig i en akut krise eller kriselignende situation, på eget initiativ kan henvende sig døgnet rundt. Joannahuset tilbyder rettighedsbaseret rådgivning og retshjælp i trygge rammer, hvor børn og unge samtidig kan få opfyldt basale behov for omsorg og akut husly (en seng af sove i). I tæt samarbejde med børn og unge brobygger Joannahuset til kommuner, psykiatri, ankestyrelsen o.lign., og Joannahuset tilbyder akut rettighedsbaseret bisidning som led i brobygningen eller et rådgivningsforløb.

Joannahuset har døgnåbent alle årets 365 dage. Det er gratis at gøre brug af Joannahuset, og alle børn og unge på tværs af landets 98 kommuner kan gøre brug af Joannahuset. Aktuelt har Joannahuset til huse i København.

Kontakt: Fagpersoner: 22 29 00 29,
Børn og unge: 25 75 75 58
www.joannahuset.dk/

RED Safehouse

RED Center driver RED Safehouse, der er to sikre og skjulte krisecentre/opholdssteder for unge og par mellem 16-30 år på flugt fra æresrelaterede konflikter omhandlende negativ social kontrol, æresrelateret vold, tvangsægteskab eller trusler herom. Der tilbydes den nødvendige beskyttelse og tryghed i en kortere eller længere periode. Af sikkerhedsmæssige årsager har begge safehouses hemmelig adresse – et er beliggende på Sjælland, det andet i Jylland.

Der er åbent for henvendelser døgnet rundt.

Kontakt: RED Safehouse Sjælland 55 78 20 00,
RED Safehouse Jylland 55 78 20 10
www.red-center.dk/safehouse/hvad-tilbyder-vi/

RED+

RED+ er et krisecenter for LGBT+ unge med æresrelaterede problematikker beliggende på Frederiksberg i København. Det er for alle køn i aldersgruppen 16-30 år.

Åbningstider: Ved akutte tilfælde kan RED+ hotline kontaktes på tlf. 70 27 76 66. Hotlinen er åben døgnet rundt.

Ved ikke-akutte tilfælde kontaktes RED+ på tlf. 55 78 60 60.

Telefonen er åben kl. 9-15 mandage til torsdage og kl. 9-14 om fredagen.

Kontakt: 55 78 60 60
www.red-plus.dk

Hvor kan du selv få mere råd og vejledning?

Rådgivningstilbud til fagpersoner pr. april 2023

Lev Uden Volds nationale hotline

Lev Uden Volds nationale hotline er en døgnåben rådgivning, hvor du som fagperson kan få rådgivning og sparring på en konkret sag eller dilemma omkring vold i nære relationer eller seksualiseret vold uden for en nær relation. Hotlinen kan også vejlede om rådgivningstilbud til børn og unge, forældre og fagpersoner.

Åbningstider: Døgnåben

Kontakt: Tlf. 1888

www.levudenvold.dk/hjaelp-og-radgivning/national-hotline/

**Lev
uden
vold**

Lev Uden Volds juridiske rådgivning

Lev Uden Volds juridiske rådgivning kan benyttes af fagpersoner til konkrete juridiske spørgsmål i relation til vold i nære relationer. Det kan fx være spørgsmål om strafferet og politianmeldelse, forældremyndighed og samvær. Den juridiske rådgivning kan kontaktes på mail eller telefon.

Åbningstider: Mandag 9.00-14.00 og tirsdag og torsdag 9.00-15.00.

Kontakt: Tlf. 31 18 44 41

www.levudenvold.dk/hjaelp-og-radgivning/juridisk-radgivning/

**Lev
uden
vold**

FagTelefonen

Børns Vilkår driver FagTelefonen for alle, der arbejder med børn og unge. Når man kontakter FagTelefonen, vil man komme til at tale med en børnefaglig specialkonsulent, der giver anonymt råd og vejledning angående spørgsmål i forbindelse med børnefaglige problemstillinger. Der er mulighed for at udfylde en online formular og bede om en opringning i åbningstiden.

Åbningstider: Mandag - torsdag 11.00-15.00

Kontakt: Tlf. 35 55 55 58

www.bornsvilkar.dk/det-goer-vi/fagtelefonen/

**BØRNS
VILKÅR**

RED Rådgivning

RED Center driver RED Rådgivning for fagpersoner, der møder æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol gennem deres arbejde. Rådgivningen kan give sparring på konkrete sager om børn og unge, der er udsat for pres, kontrol eller tvang fra familien. Det er et landsdækkende og gratis tilbud. RED Rådgivning tilbyder også gratis opkvalificerende oplæg og temadage.

Åbningstider: Mandag, tirsdag, onsdag
og fredag 9.00-15.00 og torsdag 9.00-18.00

Kontakt: Tlf. 70 27 76 86

www.red-center.dk/raadgivning/for-fagpersoner/

SletDet

Red Barnet driver rådgivningstilbuddet SletDet. SletDet er en gratis og fortrolig rådgivning om ubehagelige oplevelser på nettet og digitale krænkelser. Rådgivningen henvender sig også til fagpersoner. Rådgivningen kan kontaktes på telefon, chat eller brevkasse.

Åbningstider: Mandag og tirsdag 11-20,
onsdag og torsdag 14-20, fredag 14-17.

Kontakt: Tlf. 29 27 01 01

www.sletdet.redbarnet.dk

Litteraturliste

Børns Vilkår. 2022. *Vold Mod Børn*. København.

Københavns Kommune. 2022: Når du er bekymret for et barn eller en ung. En handlevejledning.

Larsen, Jette. 2014. *Professionel bisidning til børn og unge: en håndbog for fagpersoner*. Børns Vilkår.

Oldrup, Helene, Mogens Nygaard Christoffersen, Ida Lykke Kristiansen, and Stine Vernstrøm Østergaard. 2016. *Vold Og Seksuelle Overgreb Mod Børn Og Unge i Danmark 2016*.

Oldrup, Helene, Maia Lindstrøm, Sara Korzen, Maia Lindstrøm og Sara Korzen. 2011. *Vold mod førskolebørn.: Praksis og barrierer for opsporing og underretning*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Ottosen, Mai Heide, Signe Frederiksen, and Sofie Henze-Pedersen. 2020. *Psykisk Vold Mod Børn i Hjemmet Et Vidensgrundlag*. København.

Ottosen, Mai Heide and Sofie Henze-Pedersen. 2021. *Fysisk Vold Og Seksuelle Overgreb Mod Børn En Vidensopsamling*.

Regeringen. 2016. *Forebyggelse Af Æresrelaterede Konflikter Og Negativ Social Kontrol - Natinal Handlingsplan*. 1–20.

Socialstyrelsen. 2022. *Den professionelle tvivl. En håndbog om tidlig opsporing af overgreb mod børn og unge*.

Styrelsen for International Rekruttering og Integration. 2019. *Videnskortlægning Om Æresrelaterede Konflikter*.

Wolfe, D. A. and C. McIsaac. 2011. "Distinguishing between Poor/Dysfunctional Parenting and Child Emotional Maltreatment." *Child Abuse and Neglect* 35(10): 802–13.

Lev
~~uden~~
~~vold~~

Vil du vide mere?

Læs mere om Lev Uden Vold på
www.levudenvold.dk

eller kontakt os på:

Lev Uden Vold
H.C. Andersens Boulevard 47, 1. tv
1553 København V
kontakt@levudenvold.dk
Tlf. 3151 4441
CVR: 38677519